

Відгук
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Ірини Миколаївни Андрущук на дисертацію
Світлани Миколаївни Кудряк «Система планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти», представленій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Процес реформування повної загальної середньої освіти визначено Законами України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепцією Нової української школи (2017), Концепцією розвитку педагогічної освіти (2018), державними стандартами освіти, професійними стандартами, що окреслюють коло актуальних завдань, реалізація яких неможлива без створення і забезпечення чіткої, науково обґрунтованої системи планування. Важливе місце в цьому процесі займає планування організаційно-педагогічної роботи в закладі загальної середньої освіти. Саме цій актуальній проблематиці й присвячено дисертаційне дослідження Світлани Миколаївни Кудряк «Система планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти».

Дослідження виконувалося відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, управління та адміністрування Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України з теми «Підготовка конкурентоспроможних фахівців в умовах освітніх змін» (державний реєстраційний номер 0117U002378).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 8 від 18 жовтня 2017 р.) і зареєстровано та узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 6 від 28 листопада 2017 р.).

Аналіз автором дослідження великого наукового масиву монографій, дисертаційних робіт, наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних науковців,

свідчить про належний підхід до визначення наявних суперечностей (їх автор виділяє на с. 27 п'ять), обґрунтування потреби їхнього вирішення. Автором також чітко сформульовано актуальність обраної теми. Зазначено, що планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти дозволяє зробити процес розвитку закладу освіти усвідомленим і впорядкованим; ефективно перевірити досягнуті результати; виявити та посилити ті складові діяльності, які на максимальному рівні відповідали би запитам учнів та батьків. Планування діяльності ЗЗСО має на меті забезпечити гармонійний всебічний розвиток учня як особистості та найвищої цінності суспільства. На нашу думку, актуальність цього дослідження є незаперечною. Його теоретичне обґрунтування заслуговує високої оцінки. Авторкою чітко визначено об'єкт, предмет і сформульовано завдання відповідно до мети дослідження.

Глибокий і чіткий аналіз С. М. Кудряк дослідницьких матеріалів, викладених у дисертації, авторефераті, монографії та статтях за темою дослідження, а також документів щодо апробації результатів свідчать про методологічну зрілість, високий рівень професійної компетентності дисертантки, досконале володіння методами наукового пошуку та її управлінську відповідальність. Вважаємо, що цілком виправдано авторкою використано теоретичні методи дослідження: аналіз джерел із теорії та методики управління, менеджменту освіти, філософської, психологічної, педагогічної, методичної літератури з метою визначення підходів до дослідження сутності, структури і змісту планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти; узагальнення експериментальних даних для формулювання дефініції «система організаційно-педагогічної діяльності»; прогнозування, моделювання, структурування для побудови моделі системи організаційно-педагогічної діяльності та обґрунтування функціонально-педагогічних аспектів проблеми планування в закладі загальної середньої освіти; емпіричні: анкетування, тестування, спостереження, співбесіда, ранжування, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи) – як інструментарій визначення рівнів результативності системи планування в закладі

загальної середньої освіти; статистично-математичні методи обробки даних, подання результатів експерименту – для відстеження стану результативності моделі системи планування організаційно-педагогічної діяльності в закладі загальної середньої освіти та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження. Високий методологічний рівень авторки позначився на коректному використанні вищезазначених методів, що посилює практичне значення отриманих дослідницьких результатів.

Світлоною Миколаївною Кудряк чітко визначено наукову новизну одержаних результатів і відображено в авторефераті, дисертаційному дослідженні та в наукових публікаціях. Окреслена новизна результатів дослідження не підлягає сумніву і полягає вона в тому, що авторкою вперше: введено у науково-практичний обіг вітчизняної педагогічної науки теоретично обґрунтовану категорію «система планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти»; науково обґрунтовано та експериментально апробовано модель системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти; визначено та охарактеризовано напрями розвитку і умови забезпечення системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти. Авторкою також удосконалено структурно-змістову складову планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти. Подальшого розвитку набули: науково-теоретичні та практичні положення щодо створення системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти.

Варто відмітити важливе практичне значення результатів здійсненого дослідження С. М. Кудряк, яке полягає у розробленні й упровадженні в управлінську практику та освітній процес закладів загальної середньої освіти методичних рекомендацій щодо технологій планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти і використання Програми розвитку ЗЗСО на засадах упровадження моделі системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти.

Розроблені методичні матеріали можуть бути використані в освітньому процесі фахової підготовки здобувачів освіти у закладах вищої освіти України; у системі післядипломної освіти (формальна і неформальна освіта) з метою вдосконалення знань, практичних умінь і навичок у процесі планування організаційно-педагогічної діяльності керівником закладу загальної середньої освіти і, відповідно, директорами ЗЗСО у практичній управлінській діяльності.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячено аналізу теоретичних основ планування організаційно-педагогічної діяльності в закладу загальної середньої освіти. Авторкою у параграфі 1.1 здійснено всебічний аналіз таких наукових понять, як: «управління», «управління освітою», «технологія», «процес», «функції управління», «планування», «види планування». На сторінках 43 – 44 дослідження авторка приділяє увагу стратегічному управлінню, що відповідає вимогам закону України «Про повну загальну середню освіту» і має важливе значення для формування всіх видів планування керівника ЗЗСО. У таблицях 1.2 і 1.3 С. М. Кудряк розглядає значення у стратегічному плануванні діяльності і розвитку ЗЗСО SWOT- і PEST- аналізів.

На основі здійсненого теоретичного аналізу наукових праць вітчизняних науковців В. Звереві, Л. Калініної в організаційно-педагогічній діяльності керівників ЗЗСО виокремлено авторкою п'ять основних напрямів діяльності: суспільно-організаторська; інструктивно-методична; аналітико-контролююча; педагогічно-рефлексивна; адміністративно-розпорядча і здійснено їхню характеристику.

При цьому на особливу увагу заслуговує авторське бачення сутності терміну «організаційно-педагогічна діяльність у закладі загальної середньої освіти», що розглядається в аналізованому дослідженні (с. 50) як «сукупність організаційних і педагогічних дій керівника ЗЗСО та його управлінської команди, спрямованих на реалізацію місії ЗЗСО, формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення знань, мобільної до засвоєння інформаційних та інноваційних технологій освіти та конкурентоздатної до вимог сучасного соціуму».

У параграфі 1.2 С. М. Кудляк здійснює ретроспективний аналіз структури організаційно-педагогічного планування в ЗЗСО. Заслуговує на увагу систематизований авторкою матеріал, що подано в таблиці 1. 6 (сс. 61 – 67) і відображає структуру річних планів, що пропонують зарубіжні та вітчизняні науковці.

Дисертанткою здійснено аналіз організаційно-педагогічних засад планування діяльності ЗЗСО, який дозволив визначити якісні особливості різних видів планування у сучасному ЗЗСО. При цьому практичну цінність містять матеріали параграфу 1.3, в якому авторка аналізує і узагальнює перспективний досвід сучасних керівників ЗЗСО щодо планування організаційно-педагогічної діяльності ЗЗСО. Авторка формулює висновок, що важливими умовами виконання аналізованих у дослідженні планів є єдність дій керівника, управлінської команди, педагогічного колективу, батьківської громадськості та учнів ЗЗСО, прогнозована на розвиток і утвердження в соціумі позитивного іміджу закладу освіти, який сприяє якості освітніх послуг і відповідно, конкурентоспроможності випускника ЗЗСО (с. 87).

У другому розділі дослідження авторка здійснює наукове обґрунтування моделі системи планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти. На сторінці 89 авторка, на основі понять «концепція», «підходи», законодавчої бази формулює бачення концепції розвитку системи планування ОПД у ЗЗСО як «сукупність ідей щодо закономірностей і сутності педагогічного процесу професійно зорієнтованого планування в ЗЗСО, принципів його реалізації та методів здійснення, що ґрунтується на певній теоретико-методологічній основі педагогічного досвіду».

Про наукову зрілість дисертантки свідчить здійснення дослідження на основі різних підходів (параграф 2.1), зокрема: компетентнісному, методологічному, теоретичному, програмно-цільовому, конкурентному, людиноцентристському, діяльнісному, рефлексивному і системному.

Авторка ґрунтовно характеризує закономірності, принципи, функції, методи і системи планування організаційно-педагогічної діяльності в ЗЗСО. Це свідчить про відповідну методологічну підготовку дисертантки.

На основі вивчених літературних і документальних джерел, класифікацій умов, що впливають на систему планування організаційно-педагогічної діяльності ЗЗСО, авторкою дисертаційного дослідження, згідно із системним підходом, визначено організаційно-педагогічні умови створення і забезпечення системи ОПД ЗЗСО. Їх об'єднано дисертанткою у сім груп, а саме: соціально-прогностичні, педагогічні, психологічні, організаційні, кадрові, нормативно-правові, матеріально-фінансові.

Другий розділ дисертаційного дослідження доцільно доповнюється таблицями і рисунками. При цьому важливим є використання авторських рисунків, зокрема, рис. 2.24 Модель конкурентоспроможної особистості випускника СШ № 24 ім. О. Білаша, що покладено в основу критеріально-результативного компоненту розробленої моделі.

Цінність даного дослідження полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі системи організаційно-педагогічного плануванні ЗЗСО. Даному питанню присвячено третій розділ дисертаційної праці.

При розробленні моделі, що представлена на рис. 3.1 (с. 168), С. М. Кудряк враховано вимоги і підходи до розроблення і теоретичного обґрунтування педагогічних моделей. Запропонована дисертанткою модель системи планування ОПД у ЗЗСО представлена 4 компонентами: мотиваційно-цільовим; організаційно-змістовим; процесуально-технологічним і критеріально-результативним.

На увагу заслуговують критерії та показники моделі системи ОПД ЗЗСО, що подані автором у таблиці 3.7 (сс. 195 – 198).

Експериментально отримані результати дослідження дають підстави зробити висновок, що поставлені авторкою дослідження завдання виконано, мету досягнуто. Впровадження розробленої авторської моделі в 19 ЗЗСО

України і довідки, що свідчать про позитивні результати, отримані з: спеціалізованої школи I – III ступенів № 28 з поглибленим вивченням англійської мови Шевченківського району м. Києва (довідка від 07.09.2020 р. № 05-03/51); Одеської гімназії № 1 імені А. П. Бистріної Одеської міської ради Одеської області (довідка від 20.08.2020 р. № 01-32/162); спеціалізованої школи I – III ступенів № 97 імені О. Теліги з поглибленим вивченням англійської мови Шевченківського району м. Києва (довідка від 08.09.2020 р. № 05-03/231); Вишківської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 1 Хустської районної державної адміністрації Закарпатської області (довідка від 30.09.2020 № 234); комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа I – III ступенів № 20 імені Бориса Серги Полтавської міської ради Полтавської області» (довідка від 01.10.2020 № 01-34/299); Конотопської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 7 імені Григорія Гуляницького Конотопської міської ради (довідка від 30.09.2020 № 159); Сновської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 1 Сновської міської ради Сновського району Чернігівської області (довідка від 29.09.2020 № 76); Чернігівського ліцею № 32 Чернігівської міської ради Чернігівської області (довідка від 25.09.2020 № 89); Чернігівського колегіуму № 11 Чернігівської міської ради Чернігівської області (довідка від 21.09.2020 № 84); Глухівської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 6 Глухівської міської ради Сумської області (довідка від 05.10.2020 № 01-12/429); Нововолинського ліцею № 1 Нововолинської міської ради Волинської області (довідка від 06.10.2020 № 220); гімназії-інтернату міста Хуста Закарпатської області (довідка від 02.10.2020 № 606); Тарашанського академічного ліцею «Ерудит» Тарашанської районної ради Київської області (довідка від 05.10.2020 № 93); ліцею імені Олени Пчілки м. Ковеля Волинської області (06.10.2020, № 01-27/230); гімназії № 59 імені О. М. Бойченка міста Києва (06.10.2020, № 199); комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 78» Дніпропетровської міської ради (13.10.2020, № 122); спеціалізованої школи I – III ступенів № 24 ім. О. Білаша з поглибленим вивченням іноземних мов Шевченківського району м. Києва (12.10.2020, № 02–22/94); Біляївської

загальноосвітньої школи I – III ступенів № 3 Біляївської міської ради Одеської області (12.10.2020, № 302/01-24); Славутицької загальноосвітньої школи I – III ступенів № 1 (12.10.2020, № 01-41/97), свідчать про адаптивність розробленої моделі та її теоретичну і практичну значимість.

Безсумнівно, експериментальна перевірка розробленої моделі системи планування ОПД у ЗЗСО, апробація результатів засвідчують її результативність, що виражається у підвищенні рівня компетентності випускників, їхній конкурентоспроможності на ринку праці. Це наочно підтверджує загальна оцінка діяльності ЗЗСО за моделлю системи планування ОПД. У всіх експериментальних групах (далі ЕГ) ЗЗСО вона є вищою, ніж у контрольних групах (далі КГ). В обрахунку середньої арифметичної оцінки в частках одиниці авторкою дослідження встановлено, що в ЕГ вона становить 0,78, а в КГ – лише 0,572, що на 26% менше від ЕГ. Отже, це дає підставу підтвердити, що модель системи планування ОПД у ЗЗСО є результативною.

У висновках до трьох розділів здійснено відповідні узагальнення, викладено теоретичні положення й розроблено методичні рекомендації та Програму розвитку закладу освіти. З огляду на це відмічаємо важливий внесок авторки у теорію і методику управління освітою. Науково обґрунтоване узагальнення і представлення теоретичного, емпіричного, статистичного матеріалу відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету і визначеній меті. Зміст дисертаційної роботи С. М. Кудряк відображає поетапність і глибину виконання дослідницьких завдань. Загальні висновки до дисертації свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження, його відповідність сформульованим дослідницьким завданням. Автореферат дисертаційної праці повністю відображає її зміст.

Результати аналізованого дослідження пройшли широку апробацію під час міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій та інших наукових і практичних заходів. Вони опубліковані у відповідних наукових виданнях (у 18 одноосібних наукових публікаціях. З них – 1 монографія, 8 публікацій у фахових виданнях України; 1 стаття у виданні України, що включене до

міжнародних наукометричних баз; 9 статей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, розроблено 1 методичні рекомендації та Програму розвитку ЗЗСО).

Велику практичну цінність мають додатки до дисертаційного дослідження. Зокрема, плани роботи, що враховують вимоги Концепції «Нової української школи» і сприяють узгодженості діяльності керівника закладу освіти з педагогічним колективом. Прикладом цього є річний план роботи спеціалізованої школи I – III ступенів № 24 ім. О. Білаша з поглибленим вивченням іноземних мов м. Києва на основі матеріалів «Абетки для директора» (додаток С). Загалом дослідження містить 14 додатків.

Варто зазначити, що здійснене дослідження не вичерпує багатоаспектності розглянутої проблематики, а цим самим підтверджує прогностичність даного дослідження. До перспективних напрямів цієї важливої та актуальної проблематики С. М. Кудряк віднесено такі питання: нові форми планування ЗЗСО у контексті його стратегічного розвитку; використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі планування діяльності ЗЗСО.

На основі здійсненого аналізу проміжних і кінцевих результатів наукового пошуку, ми дійшли висновку щодо високої оцінки теоретичного значення, практичної цінності, а також прогностичності дослідження. Водночас висловлюємо окремі побажання і дискусійні питання.

1. Як зазначено вище, авторкою дослідження здійснено узагальнення інформації щодо структури річних планів закладів освіти, запропонованих зарубіжними і вітчизняними вченими у таблиці 1.6. Ця інформація є для даного дослідження цінною, однак, на нашу думку, її варто було винести в додатки (з огляду на великий обсяг матеріалу), а в параграфі 1.2 словесно представити узагальнену інформацію, розміщену в таблиці.

2. Дисертанткою слушно виділено організаційно-педагогічні умови, охарактеризовано і покладено їх в основу забезпечення результативності системи організаційно-педагогічного планування ЗЗСО. При цьому автор

виділяє сім груп таких умов, а саме: соціально-прогностичні, педагогічні, психологічні, організаційні, кадрові, нормативно-правові, матеріально-фінансові. Вважаємо, що згрупування вищезазначених умов у п'ять груп, зокрема: соціально-прогностичні, психолого-педагогічні, організаційно-кадрові, нормативно-правові й матеріально-фінансові додали б цій частині роботи більшої структурованості.

3. У параграфі 1.3 автором здійснено аналіз стану планування організаційно-педагогічної діяльності сучасних закладів загальної середньої освіти в Україні. При цьому виділено позитивні та проблемні аспекти даного питання. Доцільно було б систематизувати існуючий позитивний досвід і проблеми керівників ЗЗСО в окрему таблицю для унаочнення описового матеріалу.

4. На нашу думку, велику цінність у роботі має авторська Програма організаційно-педагогічної діяльності спеціалізованої школи I–III ступенів № 24 ім. О. Білаша з поглибленим вивченням іноземних мов на 2016 – 2020 роки, яку винесено дисертанткою в додаток Б. Дана Програма дає цілісну можливість створення системи ОПД у ЗЗСО. При цьому в тексті роботи варто було більше уваги приділити концепції створення такої програми з метою ширших можливостей її використання керівниками ЗЗСО України.

5. У роботі автором зазначено прогностичність здійсненого дослідження, питання, що потребують подальшого теоретичного аналізу і практичного втілення. Варто було б у перспективі передбачити використання певного програмного забезпечення для технологізації системи планування організаційно-педагогічної діяльності ЗЗСО. Адже нинішні виклики, пов'язані із світовою пандемією і вимогами здійснювати освітній процес у дистанційній формі ставить такі вимоги перед керівниками ЗЗСО.

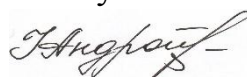
Висловлені побажання є дискусійними і не знижують наукового значення результатів дослідження С. М. Кудряк та не впливають на його високу оцінку. Рецензована дисертація є самостійною завершеною науковою

працею. Отримані результати містять наукову новизну, теоретичну значущість і практичну цінність, є важливими для теорії та методики управління освітою.

Загальний висновок: актуальність теми дослідження, належний теоретико-методологічний рівень, аргументованість і вірогідність отриманих результатів, висновків і методичних рекомендацій, високий рівень наукової новизни, теоретичне і практичне значення, висока культура узагальнення дослідницьких матеріалів та оформлення рукопису дисертації й автореферату дають підстави стверджувати, що дисертаційна праця Світлани Миколаївни Кудряк «Система планування організаційно-педагогічної діяльності закладу загальної середньої освіти», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою, є актуальною, завершеною і самостійною. Дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій та вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567», а її авторка – Світлана Миколаївна Кудряк – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук,
професор, начальник сектору професійного
розвитку педагогічних працівників
Державної установи «Український інститут
розвитку освіти

I. М. Андрощук

Свідомо *І. М. Андрощук* *засвідчую*

ПРОВІДНИЙ ФАХІВЕЦЬ
ДЯЧЕНКО О.В.